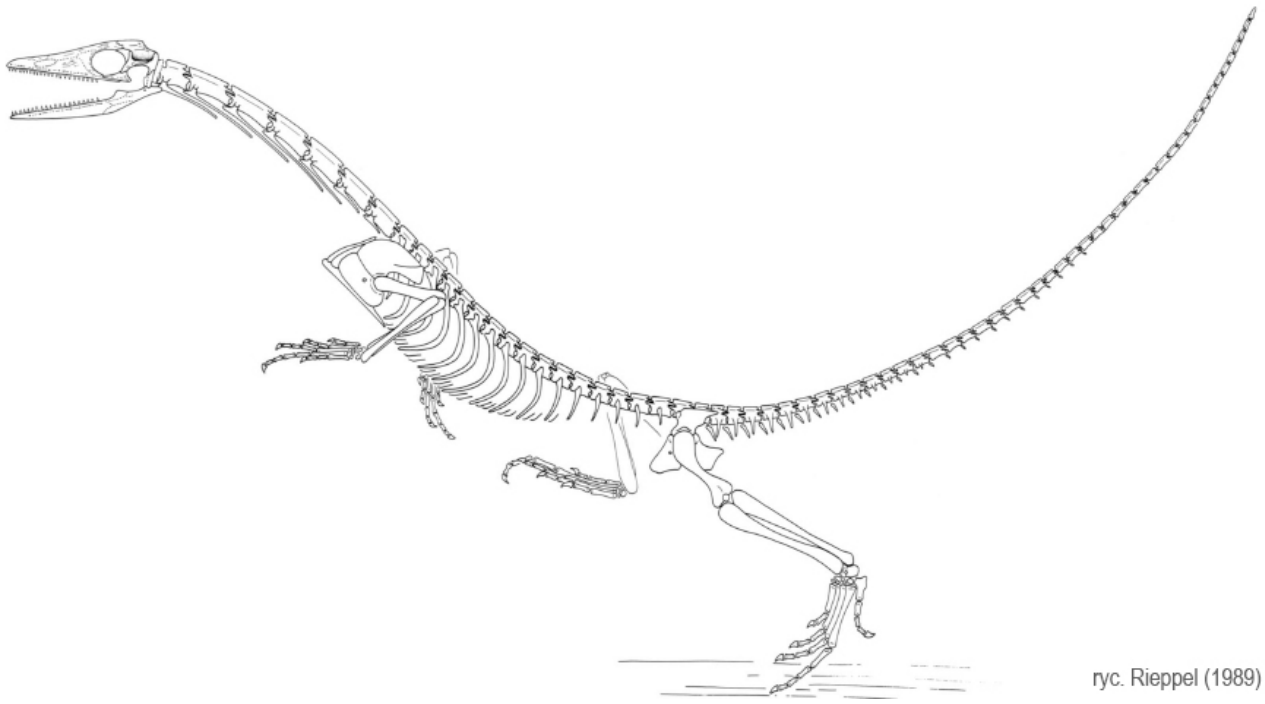
Artykuł z 1942 roku: W Darłowie odkryto szczątki gada sprzed 250 milionów lat

written by Mariusz Chruściel | 26 lutego 2023

Opracowując nową edycję Mapy Geologicznej Polski w skali 1:200 000 arkusz Koszalin, kartografowie z Państwowego Instytutu Geologicznego odnaleźli w niemieckich dokumentach z 1942 roku informację o znalezieniu kręgu kopalnego gada z okresu wczesnego Triasu.

Odkrycia szczątków dokonano w 1938 roku w Darłowie. Oto co zawierały dokumenty i co na ich podstawie udało się w tej sprawie ustalić.

Podczas analizy rdzeni wiertniczych z Pomorza dla Reichsamt für Bodenforschung w Berlinie, prof. Otto Seitz znalazł w warstwie „dolnego pstrego piaskowca", szczątki kręgowców. Przekazał je następnie, celem dalszych badań na ręce Eriki von Huene (Berlin). Oprócz izolowanych fragmentów ryb (łusek, kolców płetw) w rdzeniu wiertniczym znajdowały się jeszcze dwa kawałki, których początkowo nie można było zidentyfikować, zawierające małe fragmenty kości.

Najciekawszy fragment rdzenia wiertniczego pochodził z głębokości 630,5 do 631,3 m, zawierał głównie drobne mułki piaszczyste z dużą ilością miki. Został on pobrany i szczegółowo przebadany z odwiertu w pobliżu Rügenwalde, dzisiejszego Darłowa, nad Morzem Bałtyckim, około 40 km na zachód od Stolp, dzisiejszego Słupska, wykonanego latem 1938 r.

„Odłamek jest podłużny, sprężony na boki. Jego forma jest spłaszczona w długości przekroju, prawie jak zaokrąglony kwadrat. Środek kręgu jest lekko wysunięty, tył lekko

uszkodzony. Powierzchnia kręgu jest gładka.

Wymiary: długość kręgu – 8 mm (całość)
długość trzonu – 6,4 mm
wysokość na środku 2,8 mm
wysokość na przegubach – 2,2 mm
wysokość – 3,8 mm
połowa szerokości w środku kręgu – 1,4 mm”

Opisany kręg badaczom od razu przypominał *Tanystropheus*,, gada z rzędu Protosauria, którego szczątki odkryto na Górnym Śląsku.

Dokładniejsze badania wykazały, że szczątki ze Śląska są jednak znacznie młodsze od nowo znalezionego egzemplarza. Wśród szczątków znajduje się tylny kręg ogonowy gada, którego uwcześni badacze zidentyfikowali jako *Microcnemus efremovi*.

Kręg datowano na wczesny trias – około 250-245 mln. lat temu

Ówcześni badacze doszli do wniosku, że protorozaur *Microcnemus efremovi*, prawdopodobnie był spokrewniony z tanystrofem, (z infragromady archozauromorfy, którymi współczesnymi przedstawicielami są ptaki i krokodyle).

Co jednak co na temat tego odkrycia wiadomo dzisiaj?

Skontaktowaliśmy się z Instytutem Paleobiologii PAN, Polskiej Akademii Nauk, aby dowiedzieć się co mają na ten temat do powiedzenia współcześni naukowcy.

“Nie mamy pewności, czy znaleziony w Darłowie kręg rzeczywiście należał do *Microcnemus*. Rozmiary zwierzęcia nie są znane, ponieważ na podstawie jednego kręgu ogonowego trudno jest określić dokładne wymiary. Podobne wiekowo i rozmiarowo znaleziska opisywała z Czatkowic koło Krakowa Prof. Borsuk-Białynicka. Tego typu gady żyły tuż po największym wymieraniu w dziejach, na granicy permu i triasu, i były bliskimi krewnymi przodków m.in. dinozaurów.

Protorozaury (nie mylić z pterozaurami) były grupą gadów żyjących wyłącznie w triasie (~250-200 mln. lat temu). Są niezwykle ciekawymi zwierzętami, zwłaszcza ze względu na różnorodność trybów życia – o ile większość żyła na lądzie, to niektóre z nich w niezwykle krótkim czasie potrafiły przystosować się do życia w wodzie, czy nawet szybowania w powietrzu. Najwięcej gatunków znanych jest z Europy, a sama Polska może poszczycić się przynajmniej czterema rodzajami: niewielka *Czatkowiella* z Czatkowic, szybujący *Ozimek* z Krasiejowa, długoszyi *Tanystropheus* z Miedar i enigmatyczny „*Tanystropheus” antiquus* z okolic Gogolina. Tego ostatniego, *tak jak i Microcnemus*, opisał Friedrich von Huene, ojciec Eriki, autorki opisu kręgu z Darłowa. Niestety nie jesteśmy w stanie do końca stwierdzić, czy okaz z rdzenia wiertniczego rzeczywiście należał do *Microcnemus*, czy jakiegokolwiek innego protorozaura, ale nie możemy też tego wykluczyć. Wiek, rozmiary i generalny kształt kręgu są rzeczywiście podobne, ale niestety tylne kręgi ogonowe gadów z tego okresu, czy nawet tych dzisiejszych, są do siebie bardzo zbliżone w budowie. Nie oznacza to jednak, że okaz jest nieciekawy! Wręcz przeciwnie – wszystkie szczątki kostne z wczesnego triasu są dla nas niezmiernie cenne, gdyż pokazują nam, jak życie odradzało się po największym wymieraniu w historii życia na Ziemi. Na Pomorzu zapis tych przemian

zachowany jest w skałach znajdujących się kilkaset metrów pod powierzchnią terenu, na co dowodem jest właśnie krąg z Darłowa. Skamieniałości gadów są w odwiertach rzadkie, zwłaszcza takie zachowane prawie w całości. Trzeba mieć dużo szczęścia, by odpowiednio trafić, stąd tym bardziej ów okaz stanowi spory unikat.”

Mówi Adam Rytel z Instytutu Paleobiologii PAN

Co się stało z tymi cennymi dla nauki i naszego regionu szczątkami?

Według informacji, jakie udało się zebrać, szczątki przetrwały wojnę i są zmagazynowane w Museum für Naturkunde w Berlinie.

Adam Rytel poinformował nas, że w najbliższych miesiącach wybiera się wraz z innymi naukowcami z Instytutu PAN na kwerendę po Berlińskich muzeach. Być może uda się obiekt sfotografować i dowiedzieć czegoś więcej na temat szczątków kopalnego gada z Darłowa.

Sprawa jest bardzo ciekawa więc o wynikach przeprowadzonych badań na pewno poinformujemy.

Tłumaczenie ze źródła:

– Erika von Huene, 1942 Ein Reptilwirbel aus dem Unteren Buntsandstein im Untergrund von Pommern. Berichte des Reichsamts für Bodenforsch, 216–219.

Tłumaczenie dokumentów z języka niemieckiego: **Brygida Jeżewska**

Pomoc merytoryczna i konsultacja naukowa:

dr Dariusz Gałązka z Zakładu Kartografii Geologicznej

Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy.

mgr Adam Rytel, doktorant

Instytut Paleobiologii PAN, Polska Akademia Nauk

Autor artykułu: Mariusz Chruściel